

OOK ZONDER LUBACH MOETEN WE ETHIEK INTERESSANT HOUDEN

Reinier Willers

COLUMN

Begin augustus maakte de VPRO bekend dat het satirische programma 'Zondag met Lubach' (ZML) stopte. Het deed mij denken aan een interessant voorval dat ik (nog vóór de coronacrisis) meemaakte met mijn studenten Commerciële Economie. Ik gaf een college in ethiek, een onderwerp dat vaak wordt ontvangen met rollende ogen en gezucht, en startte een discussie over de Postcodeloterij: 'Vinden jullie de Postcodeloterij een eerlijke loterij?' Met enige overtuiging werd geantwoord: 'Ja, natuurlijk! Je kunt ervoor kiezen om mee te doen of niet. Je koopt loten en dan heb je een kans om te winnen.'

Om de 'verkoop tactiek' van de Postcodeloterij nader te onderzoeken, visualiseerden we de propositie naar het voorbeeld van de samenstelling van de poules voor een voetbaltoernooi – een enorme schaal met balletjes met daarop postcodes. 'Kun je ervoor kiezen dat het balletje met jouw postcode niet in die grote schaal ligt?' Nee! Dus of je het nu wilt of niet, iedereen doet automatisch mee. Het is bovendien de enige loterij waarbij elke deelnemer weet wat hij of zij 'had kunnen winnen'. De marketing stuurt op geanticipeerde spijt. Het pakt iets persoonlijks – een postcode – en stopt dit in de loting, waardoor je automatisch meespeelt. Het is niet mogelijk om er niets mee te maken te hebben.

Onze gezamenlijke analyse zette een domper op de groep; menig een was een illusie armer. Vervolgens werd de suggestie gedaan om onze bevindingen naar Zondag met Lubach te sturen; daar wisten ze wel raad met deze vorm van marketing. Het was een verrassing voor me: ZML fungeerde voor mijn studenten kennelijk als een soort moreel kompas. Lubach als hippe Vrouwe Justitia. We fantaseerden over de consequenties van de te verwachten afkeurende, verfoeiende beelden en vlijmscherpe bewoordingen in ZML. Lubach zou wel 'afrekenen' met de Postcodeloterij.

Dat 'afrekenen' lijkt de laatste tijd nogal in de mode te zijn; 'cancelen' wordt het kennelijk genoemd. Steeds vaker wordt er opgeroepen tot een boycot – het 'cancelen' – van iemand of een organisatie die zich op de een of andere manier 'onbehoorlijk' gedraagt. Het overkwam bijvoorbeeld het televisieprogramma *Voetbal Inside* van Veronica naar aanleiding van een omstreden 'grap' die Johan Derksen afgelopen juni maakte over rapper Akwasi. Het nationaal mannenelftal en adverteerders besloten daarop niet meer samen te werken met het programma.

In het hoger en beroepsonderwijs worden de werknemers én werkgevers van de toekomst opgeleid. In iedere organisatie is het heel belangrijk om niet al te snel te 'cancelen'. Ethische vraagstukken moeten bespreekbaar blijven. Het wordt voor mij dan ook steeds duidelijker en belangrijker om ervoor te pleiten het onderwerp ethiek een duidelijke plek te geven in het (hoger) onderwijs. We hebben allemaal bij ZML kunnen zien dat ethische vraagstukken niet saai maar juist erg interessant kunnen zijn. Ze kunnen bovendien leiden tot discussie en actie.

Intussen vraag ik me wel nog steeds af hoe Lubach de kwestie Postcodeloterij zou hebben aangepakt ...

Over de auteur

Reinier Willers is docent & coach aan Avans Hogeschool en verbonden aan Verbetervermogen organisatieontwikkelaars.

Zelf een column of essay schrijven? Deze column of essay wisselt per nummer van auteur. Mail naar hoofddredactie@hmr.nl